

W

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

7

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»
1962

Зміст

	Стор.
Більше уваги колгоспним дошкільним закладам	1
Г. Артем'єва — Хай в кожній артїлі цвітуть дитячі садки	4
В. Синкевич — Цінна ініціатива комсомольців	5
М. Кузнецова — Шефи допомагають дитячим закладам колгоспів	6
І. Паліївець — Увага до дітей колгоспників	7
О. Войнова — Естетичне виховання у дошкільному віці	9
Т. Дмитренко — Комплексні справи	15

З досвіду

О. Вікторенко — Естетика праці	19
Н. Кузьміна — Естетичне виховання засобами природи і відображення її в малюнках дітей	21
Г. Троян — Огляд статей з естетичного виховання	24
К. Авдюхіна — На громадських засадах	28

Сторінка для дітей

Ф. Теплицька — Вінок (муз. М. Сатуліної)	31
В. Антонова — Пташки і кіт (муз. І. Кишка)	33
Коза-дереза (Інсценізація української народної казки для лялькового театру)	35

На допомогу колгоспним дошкільним дитячим закладам

Т. Сергій — Портативний ляльковий театр	37
---	----

Бесіди та консультації

О. Гончаров — Про це не можна забувати	41
--	----

Природа навколо нас

В. Пархоменко — У липні	42
-------------------------	----

Критика та бібліографія

Н. Красіна — Книга — помічник вихователя	43
--	----

Педагогічне життя

А. Гейко — Республіканський семінар з питань методичної роботи	45
Т. Житникова — Курси для керівників методичних об'єднань	47

Редакційна колегія:

Д. О. Дорохова, Н. О. Красіна, Н. Ю. Переверзева, Є. К. Сухенко,
Г. І. Сушан (головний редактор), П. С. Ходченко, Т. І. Цвєлих,
П. Р. Чамата, М. Є. Шевченко.

Журнал «Дошкольное воспитание»
(на украинском языке)

Техредактор О. О. Чала.

Коректор Т. О. Мусенко.

Адреса редакції: Київ, 53, вул. Ю. Коцюбинського, 5. Тел. 5-21-29, дод. 3-12.

БФ 37225. Замовлення К-143. Тираж 20720. Фіз. арк. 3, умовн. арк. 4,11. Облік.-видавн. арк. 5. Формат паперу 70×108¹/₁₆. Підписано до друку 22.VI 1962 р.

Київська обласна друкарня, вул. Леніна, 19.

«Ні, ні,— виправдовується Владик,— я тільки хотів її понюхати і поцілував».

Ми всі милуємось квіткою, розглядаємо її форму, колір, листя. Так виявляється у дітей любов до прекрасного.

В повсякденному житті є безліч моментів для спостереження і виховання естетичних почуттів дитини, необхідно лише розвивати спостережливість, допитливість, які допоможуть бачити і відчувати прекрасне в праці, побуті, оточенні.

Естетичне виховання засобами природи і відображення її в малюнках дітей

Н. КУЗЬМІНА,

вихователька дитячого садка № 38 м. Харкова

Яскраві враження про рідну природу, одержані в дитинстві, часто залишають незабутній слід, а іноді визначають інтереси людини на все життя. В біографіях наших великих природознавців, художників, письменників, музикантів звертає на себе увагу одна спільна риса — перші естетичні враження їх дитинства були викликані красою рідної природи.

Спілкування дитини з природою має надзвичайно велике значення. К. Д. Ушинський, наприклад, говорив: «Природа — це один з наймогутніших факторів виховання людини».

З раннього віку діти виявляють інтерес до природи. І цей інтерес ми повинні використовувати у своїй роботі з дошкільниками, зокрема для естетичного виховання. Для успішного здійснення завдань естетичного виховання засобами природи треба виховувати у дітей довільну увагу, яка підсилює повноту, ясність сприйняття, допомагає встановити схожість і різницю, виділяти основне, характерне в спостереженнях. Необхідно розвивати спостережливість, увагу до оточуючого, уміння бачити красу природи, її фарби і форми; прищеплювати дітям любов до природи, бажання брати активну участь у колективній праці в природі; роз'яснювати значення праці, бо тільки осмислена праця зміцнює у дитини віру в свої сили, поглиблює почуття радості, викликає естетичні переживання від досягнутих результатів.

Необхідно вчити дітей бачити красу перетвореної природи в результаті людської праці, вчити берегти створене людиною.

Вчити дитину розуміти красу опису або зображення картин природи в творах мистецтва, художній літературі, музиці, доступними їй прийомами і засобами відображати одержані враження в своїй творчості.

Слід приділяти більше уваги доборові матеріалів і обмірковуванню прийомів керівництва діяльністю дітей на заняттях з малювання. Треба ретельно продумувати хід спостереження явищ природи, що їх будуть зображувати діти. Для поглиблення вражень від спостережуваного іноді доцільно використовувати художнє слово або інші види мистецтва. Добирати треба цікаві теми, доступні для розуміння дітей, враховувати їх зображувальні можливості.

До естетичного сприйняття природи і відображення її в малюнках я підводила дітей поступово. Спочатку вчила їх бачити характерне в зображуваному предметі і передавати це на малюнку, зберігши пропорціональне співвідношення частин і положення в просторі. Терпляче навчала вихованців елементарних прийомів зображення, підводила до оволодіння необхідними технічними прийомами. На основі цих умінь, а також уміння бачити красиве навколо себе я розвивала у дітей прагнення відображати красу природи в своїх малюнках, викликала бажан-

ня добиватися найкращих результатів.

Вся моя робота була спрямована на формування естетичного смаку у дітей. Якщо раніше я звертала їх увагу на все красиве, то тепер вони самі не проходили мимо краси природи.

Пов'язуючи завдання естетичного виховання дітей із зображувальною діяльністю, я будувала свою роботу так, щоб охопити всі види малювання — сюжетне, предметне і декоративне. Змістом усіх цих видів малювання була нежива природа, бо дітям важко малювати людину і тварин.

Сюжетне малювання я проводила лише на ті теми, яким передували яскраві й цікаві спостереження природи, що викликали у дітей емоціональні переживання. Інколи їх можна було проводити по декілька разів, наприклад спостереження заходу сонця. Як правило, малювання на такі теми я проводила невдовзі після спостереження.

Основними об'єктами для спостережень у нас були дерева, гілки, кущі, квіти, листя в різні пори року, а також небо в різний час дня. Спостереженню неба я приділяла особливу увагу. Ми бачили красивий перехід блакитного неба в зелено-жовте, а далі в оранжево-червоне біля горизонту під час заходу сонця, бачили хмарки із золотистими краями, відмічали поступове послаблення забарвлення неба до горизонту і т. д.

Якось морозного ранку ми спостерігали цікавий схід сонця: низько над горизонтом, крізь стовбури і гілки дерев просвічувався великий тьмяно-червоний сонячний диск, весь в сяючому ореолі. Гілки і стовбури дерев здавалися майже чорними, а небо жовтувато-рожевим.

Картина була такою красивою, що діти сяяли від захоплення і виявили бажання намалювати побачене. Я підбрала незвичайний матеріал для цього заняття, а саме: поєднання фарби і кольорових олівців. В даному випадку поєднання фарби й олівця дало можливість більш тонко передати сонячне сяйво, сітку гілок, що закривали сонце. Діти

працювали з небувалим піднесенням, відчувалось, що вони дістають естетичне задоволення від результатів своєї праці.

В більшості дитячі малюнки були хорошими. В них правильно передано сонячне сяйво і розв'язано важку для дітей проблему часткового закриття одного предмета іншим, простір зображено широкою смугою.

В процесі аналізу малюнків діти навчилися критично ставитися до своїх робіт. Раніше їм подобалися всі малюнки, а тепер в результаті розвинутої спостережливості і міцного засвоєння навичок малювання діти поряд з позитивним відмічали в малюнках і недоліки, що було стимулом для виправлення хиб.

Одного разу, під час прогулянки почався сильний снігопад. Діти мали можливість побачити, як лаптий сніг вкрив пухнастим шаром всі навколишні предмети. Крізь снігову завісу було добре видно, як в міру віддалення поступово світлішають стовбури дерев, здаються легкими і прозорими. Я звернула на це увагу дітей для того, щоб добитися в їх малюнках передачі глибини простору.

Провела малювання на тему «Сніг іде». Діти малювали на сірому папері чорним олівцем і білою гуашшю. Перед малюванням, щоб нагадати їм бачене, прочитала вірш «Настання зими»:

Білий сніг пухнастий
В повітрі кружляє
І на землю тихо
Падає, лягає.

Діти успішно справилися із завданням, добре передали в малюнках красу снігопаду.

Вранці ми спостерігали, як перші промені сонця забарвлювали стовбури і гілки дерев вогняним світлом; сніг на землі і дахах став рожевим, а тіні — голубими. Після цього було проведено малювання на тему «Перші промені». Із завданням справилися всі вихованці. Правда, певні труднощі були із зображенням тіні. Але я попередньо проводила неодноразові спостереження тіні в звичайні сонячні дні, а тепер пояснила, як їх малювати.

Краса зимового ранку, поєднання рожевого снігу і голубих тіней викликали у дітей естетичні переживання. Вони протягом тривалого часу звертали вранці мою увагу на освітлення неба, колір снігу, розповідали про особисті спостереження: «Я сьогодні йшла в дитячий садок і бачила: дахи були рожеві, а тіні від гілок здавалися на них голубими. Стовбури дерев з одного боку були оранжевими, а небо салатним». Батьки розповідали, що діти і вдома захоплюються малюнками, де зображено схід сонця і тіні.

Іноді я даю завдання на використання минулих вражень для розвитку художньої пам'яті, фантазії, творчості. Такі завдання мають характер ілюстрацій до віршів з описом явищ природи. За відомим віршем Соловйової «Проліски» я проводжу малювання щороку, і діти добре виконують завдання. Я провела також малювання за чудовим віршем О. Благініної «Черемуха». Щоб добитися в малюнках передачі свіжого, весняного колориту, я запропонувала дітям намалювати небо і землю, вкриту зеленою травицею, аквареллю способом розмивання.

Щоб не відволікати дітей від творчого процесу — передачі краси картини, описаної у вірші, малювання неба і землі я запропонувала зробити напередодні, бо для цього потрібні лише технічні прийоми. Крім того, малювання способом розмивання потребує чимало часу для висихання фарб. Перед заняттям прочитала ще раз вірш, ще раз звернула увагу вихованців на характерний опис кожного предмета і запропонувала намалювати ілюстрацію до вірша. Малюнки вийшли дуже хороші.

Предметне малювання на природні теми я проводила із використанням натури, що має велику цінність. Малювання з натури розвиває спостережливість, окомір, уміння бачити головне в предметі і визначати положення предмета в просторі. Дитина навчається визначати відтінки різних кольорів. Малювання з натури розвиває художній смак, викликає естетичні переживання.

Перш ніж запропонувати дітям як моделі предмети природи, я проводила протягом року малювання з натури більш простих моделей — різних іграшок. Ця підготовча робота дозволила мені навесні подати як моделі живі квіти: проліски, мімозу, квітучу гілку абрикоса. Малюнки дітей свідчили про те, що вони навчилися бачити і передавати характерні особливості предметів, їх реальне забарвлення, композиційно правильно розміщувати малюнок на аркуші паперу, тонко відчувати красу.

В декоративному малюванні я старалася вчити дітей вміло складати візерунок з рослинного орнаменту на папері залежно від його формату, використовуючи навички предметного малювання з натури. Для розв'язання цього, досить складного завдання потрібна велика підготовча робота. Треба було навчити дітей розміщувати малюнок на різних геометричних формах, опанувати певними технічними прийомами малювання пензлем, розвинути у дітей художній смак у доборі фарб, тобто проводити систематичну роботу по навчанню дітей декоративного малювання. Тільки в другій половині року, на основі здобутих дітьми навичок та умінь, я провела три заняття з декоративного малювання, зв'язані із зображенням пір року.

Першою темою було декоративне малювання за осінніми мотивами. Щоб поновити в пам'яті враження від осінньої природи, розглядали картини Левітана та інших художників, перед заняттям співали пісню:

Падают, падают листья,
В нашем саду листопад.
Желтые, красные листья
По ветру вьются, летят...

Далі запропонувала намалювати картинку до цієї пісні, показати, як осіннє листя, зірване вітром з дерев, падає вниз.

Для малювання я підбрала сірі смужки паперу (в тон похмурому осінньому небу) і пояснила, що на них треба так розмістити листя, щоб воно ніби падало, щоб листочки чергувалися за формою і кольором

(для розв'язання завдань декоративності). Малювали аквареллю.

З поставленим перед ними завданням діти справилися, причому в кожному малюнку воно розв'язувалося по-своєму, творчо.

Друга тема — малювання за зимовими мотивами.

Про зимові враження я нагадала дітям, прочитавши вірш С. Баруздіна «Снежинки»:

Зима снігами вьюжиться
С утра и дотемна.
Снежинки вьются, кружатся
У нашего окна.
Как будто звезды искрачат
Рассыпались кругом...

Далі запропонувала намалювати сніжинку-зірку на синьому крузі. Взявши ми розглядали сніжинки через збільшувальне скло, а також малюнки сніжинок в книжці «Чотири пори року». Я допомогла дітям зобразити складну будову сніжинки, звернула їх увагу на те, що вона складається з шести симетричних променів. Наприкінці нагадала дітям вже знайомі їм прийоми роботи пензлем (проведення прямих кінчиком пензля, мазки, крапки).

Діти добре виконали завдання.

Третя тема — декоративне малювання за весняними мотивами.

Незабаром після малювання з натури квітучої гілки абрикоса я запропонувала дітям скласти на кру-

зі візерунок з квітів і гілок абрикоса.

Настало літо — відкрилися широкі можливості для відображення краси природи. Планую провести заняття на такі теми: «Квітучий сад», «Веселка», «В лісі», «На березі річки», малювання з натури квітів, ягід, декоративне малювання з використанням рослинного орнаменту за літніми мотивами.

В результаті проведеної роботи, на ґрунті більш близького спілкування з природою, у дітей розвивалась довільна увага і спостережливість, чуття кольору, зорова пам'ять і художній смак. Вони навчилися відчувати красу навколишньої природи і відображати її в своїх малюнках, навчилися розуміти мистецтво відображення природи в картині, художньому слові. У них розвинулася образність мови, з'явилася влучність суджень, любов до художнього слова.

Завдяки набутим навичкам та вмінням у дітей посилилась любов до творчості, прагнення добиватися все кращих результатів в своїй роботі.

Свої вміння і навички в зображувальній діяльності діти почали використовувати в малюнках за власним задумом, відображаючи в них навколишнє життя на фоні природи.

Огляд статей з естетичного виховання

У здійсненні завдань всебічного розвитку підростаючого покоління особливого значення набуває естетичне виховання. Дитячий садок повинен забезпечити гармонійний всебічний розвиток дитини, який буде основою для дальшого формування її особистості, і в цьому чільне місце займає естетичне виховання, якому в дитячому садку надається велика увага. Художня література, музика, образотворча діяльність — важлива ланка у вихованні дітей дошкільного віку.

Естетичне виховання — це виховання здібності сприймати, відчувати і розуміти прекрасне в житті і мистецтві, виховання прагнення самому брати участь у створенні прекрасного.

Перед вихователями дитячих садків стоїть завдання навчати дітей бачити, розуміти і любити прекрасне в природі, суспільному житті, праці, побуті, виховувати у них звичку вносити елементи прекрасного в життя, вчити їх розуміти і любити ми-

стецтво, розвивати їх художні і творчі здібності, розвивати естетичний смак і вміння оцінювати прекрасне в оточуючому.

Останнім часом в дошкільних закладах особлива увага надається естетичному вихованню дітей. Багато вихователів проводять поглиблену і цікаву роботу в цьому напрямку. Про це свідчить і велика кількість статей, що надходять до редакції нашого журналу.

Досвідом виховання у дітей естетичного ставлення до природи, побуту, суспільного життя, праці, мистецтва діляться в своїх статтях вихователі дитячих садків тт. Уманська, Сорокіна, Головань, Стеценко та інші. Ці автори цілком правильно підкреслюють, що в естетичному вихованні дитини значну роль відіграє найближче її оточення — естетика побуту дитячого садка і сім'ї, природа. Бездоганна чистота, прості, красиві і зручні меблі, м'які кольори стін, що гармонійно поєднуються з кольором легких світлих завісок, красиве